

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ И/ИЛИ ДРЖАВНА СУВЕРЕНОСТ (ЕКСТЕРНЕ И ИНТЕРНЕ ФУНКЦИЈЕ КОНЦЕПТА СУВЕРЕНОСТИ)

Проф. др Владимир Н. Цветковић

Универзитет у Београду – Факултет безбедности

АСПЕКТИ СУВЕРЕНОСТИ: ДВЕ ПОЛИТИЧКЕ ДИМЕНЗИЈЕ/ФУНКЦИЈЕ

□ *а) спољна политика*

- начело једнакости држава (правни стандард за успостављање уређеног међународног поретка)
  - заштитна одредба у међународном праву

□ *б) унутрашња политика*

- сувереност као јемац унутрашњег јединства, тј. грађанског мира (утемељење легитимитета власти)
  - правни и идеолошки основ формирање унутрашњег поретка

УНУТРАШЊА ФУНКЦИЈА КОНЦЕПТА СУВЕРЕНОСТИ

ИСТОРИЈСКИ ОБЛИЦИ:

- *монархијска сувереност*
(персонална власт)
- *народна/национална сувереност*
(трансперсонална представничка власт)

ОДЛИКЕ:

- *неограниченост*
  - ▣ надлежности у свим аспектима заједничког живота у држави
  - ▣ слободна расправа и одлучивање уз обавезујуће правне процедуре ("републикански поредак" као "демократско уређење")
- *коначност*
  - ▣ обавезујућа, али не и апсолутна (непоништива власт)

СПОЉАШЊА ФУНКЦИЈА КОНЦЕПТА СУВЕРЕНОСТИ

ЦИЉ:

- равноправност држава (независно од облика и садржаја унутрашњег поретка)
- аутономни развој и мир (избегавање ратовања)

МОТИВИ ЗА РАТ(ОВАЊЕ):

- доминација
- контрола
- престиж
- пљачка

"РЕАЛИЗАМ" И "ИДЕАЛИЗАМ"

(КОНЗЕРВАТИВИЗАМ vs. ЛИБЕРАЛИЗАМ)

ТЕОРИЈА

- а) **Реалисти**: стабилност и избегавање рата кроз равнотежу моћи (искуство историје – у оквиру могућег)
- б) **Идеалисти**: изградња транснационалних институција и закона (жеље и надања - свеобухватни друштвени инжењеринг)

- Искуство: трезвена скептичност и нужна утопичност
- Теоријски компромис: *можда – може филозофија*

СТВАРНОСТ

- “Подељена сувереност” и њене последице:
  - надилажење вестфалског или ревитализација предвестфалског света?
  - глобално вођство, регионалне свађе и локални актери
- Постојаност државног суверенитета уз раст ауторитета изнад нација-држава (међународне организације као аутономне институције или као оруђе моћних?)

КРИТИКА СУВЕРЕНОСТИ КАО КРИТИКА НАЦИОНАЛНЕ ДРЖАВЕ

КОНТЕКСТ:

- крај Хладног рата и прикривена доминација једне државе

АРГУМЕНТИ против суверености:

- сувереност као "реликт прошлости"
- глобална питања/проблеми – *изван државних граница*
  - економија (глобална vs. национална привреда) и технологија
  - политика (међународне организације и транснационална правда (прим. Хашки суд))
  - нуклеарно оружје (пролиферација и контрола...)
  - теоризам и транснационални криминал
  - доступност природних ресурса (вода, нафта, гас...)
  - екологија (глобално загревање, индустријска катастрофе и сл)
- "будућност на делу" – *Европска унија*

ЕВРОПСКА УНИЈА I: ВИШЕ ОД ДРЖАВЕ МАЊЕ ОД ВЕЛИКЕ СИЛЕ

СВРХА /ЦИЉ

- Избегавање унутрашњих сукоба
- Одржавање међународне економске конкурентности
- Задржавање позиције велике силе

КОНТРОВЕРЗЕ

- Шта је ЕУ?
  - регионални савез суверених држава;
  - (кон)федеративни савез држава;
  - јединствена ("супер") држава или ...
  - проблем идентитета: Европа нација" и/или "европска нација";
  - проблем удруживања: Европска унија држава и/или грађана европских држава

ЕВРОПСКА УНИЈА II: ВИШЕ ОД ЖЕЉЕ МАЊЕ ОД МОГУЋНОСТИ

ИСХОД(И)

- Политичка и социјална (не)равноправност
- “Делегатски систем” и (псеудо)демократија
(*институционализована непрегледност транспарентности*)
- Метаморфозе модерних идеологија у затвореном кругу
(нови “изми” и стари проблеми: популизам vs. клијентизам итд)

ТЕНДЕНЦИЈЕ

- Јединствени Запад vs. растуће економске силе Истока;
- Старе vs. нове “глобалне институције” (Давос и Астана)
- Привредни и идеолошки обрт(и):
  - Запад: неолиберална критика социјалне државе и неоконзервативни одговори
  - Исток: политичко усмеравање слободног тржишта и логика великих бројева
- Нова глобална стварност и уобичајене локалне (не)равнотеже моћи

ВИТАЛНОСТ СУВЕРЕНИТЕТА: СТВАРНО И МОГУЋЕ

а) суверенитет "изнутра": потреба за легитимним ослоном власти (алт. глобално Хобсово "природно стање")

б) суверенитет "споља": обуздавање кроз равнотежу снага (алт. "хуманитарне интервенције")

□ *интерни разлози:*

▣ делотворност власти

(правичност /расподела; легитимност/трајност;
поузданост/ефикасност;)

□ *екстерни разлози:*

▣ равнотежа уместо централизације моћи

(ограничавање утицаја великих сила; контрола транснационалних организација; против глобалних монопола)

ЗАЈЕДНИЧКИ ИМЕНИТЕЉ: НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

□ *Разумна артикулација националне безбедности:*

а) одржавати стабилност унутрашњег политичког и привредног поретка на начелима грађанских слобода и економске рационалности;

б) неговати властиту културу у контексту универзалних вредности;

в) сарађивати у међународним институцијама на принципима једнакости и равноправности .